

Josien Folbert en Jaspert Slob zijn uitgezonden naar Salatiga op Java, ten dienste van de Kerk van Midden Java (GKJ). Zij werken voor de organisatie Percik. Josien werkt in het programma voor interreligieuze dialoog, waarbij ruim 30 plaatselijke groepen zijn aangesloten. Jaspert werkt in het programma voor ontwikkeling van het kerkelijk leven. Zij zijn verbonden aan de Protestantse Gemeente Utrecht en uitgezonden vanuit de Pniel- en Triumfatorkerk in die stad.

Jalan Perengrejo 22
Kel. Gendongan
RT07/ RW03
50743 Salatiga
Jawa Tengah
Indonesia

Email adres: josienf49@hotmail.com
Jaspert06@hotmail.com
Telefoon: +31 298 327 834

KERK IN ACTIE

RONDZENDBRIEF

Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht
Postbus 456
3500 AL Utrecht
Telefoon (030) 880 14 56
Fax (030) 880 14 57
E-mail info@kerkinactie.nl
www.kerkinactie.nl

Giro 456

BIMA 15

Salatiga, 8 oktober 2009

Beste mensen,

Deze brief verschijnt snel na de vorige Bima: we worden ertoe uitgedaagd door lezers. Op 27 augustus 2009 publiceerde het Reformatorisch Dagblad een Open Brief ondertekend door tachtig predikanten van de Protestantse Kerk in Nederland. Deze Open Brief is een reactie op de Open Brief van 138 moslimleiders en intellectuelen.¹

De dialoog met moslims

Een van onze lezers reageert op onze vorige brief en op de Open Brief (PKN). Hij schrijft het volgende:

“Ik ben wel benieuwd wat je vindt van ‘de open brief’ van bezorgde leden van de PKN, over de dialoog met de Islam. Zeg maar de brief van Hebe Kohlbrugge e.a. Deze brief is mede een reactie n.a.v. de Open Brief ‘*A common word*’ die door de Wereldraad van Kerken werd doorgestuurd naar de lidkerken. ‘Een gemeenschappelijk Woord’. Hoe is jullie reactie bij dit stuk van de zijde van leidinggevende moslims?

Zelf herken ik in de open brief van PKN leden wel veel wat mij aanspreekt. De drie vragen, een praktische, een procedurele en een principieel-inhoudelijke. Niemand wordt ermee gediend als allerlei vragen bewust niet worden uitgesproken. Het gaat er niet om dat we doen alsof we het in alles eens zijn. In een echte dialoog komen onze vragen op tafel. Juist zo kan de ruimte ontstaan waarin we elkaar respecteren en recht doen, en samen - overal waar mogelijk - bruggenbouwers zijn. Ik zou het boeiend vinden als jullie van jullie situatie én ervaringen in Indonesië zouden kunnen reageren op de vragen die hier in Nederland aan een synode worden gesteld”.

¹ Om verwarring te voorkomen noemen we de Open Brief van de moslimleiders Open Brief (ACW).

De context

Een boer op de hellingen van de Merbaboe is redelijk rijk als hij drie koeien heeft. Die kunnen per dag zo'n zestig liter melk produceren. De opbrengst is dan Roepiah 165.000, omgerekend € 10,55. De helft van dit bedrag gaat naar veevoer, want dat is naast het gras van de bergen hard nodig voor een dergelijke productie. We hebben gepoogd om hun vragen over Nederlandse veeboeren te beantwoorden: boeren met zestig en meer koeien. Het kost veel tijd om iets duidelijk te maken van melkboeren in Nederland met hun machines, hun land, de productie enzovoort. Zo kost het tijd, wederzijdse verhalen te vertellen en elkaar te begrijpen. De boeren op de hellingen van de Merbaboe en Merapi en die in Hollandse polders hebben veel gemeen, het allerbelangrijkste: zwartwitte koeien, melk en kalveren (en de lage prijzen voor de melk). De rest verschilt enorm. Ditzelfde geldt voor de ontmoeting en confrontatie van moslims en christenen. Overeenkomsten en verschillen ontdek je pas door zorgvuldig te luisteren, door openheid en geduld.

We moeten onderstrepen dat er op het politieke niveau tussen moslims en christenen veel wantrouwen heerst, vaak angst. Moslims vrezen de arrogantie en dominantie van christenen, christenen de discriminatie door een meerderheid van moslims, die een islamstaat zou kunnen realiseren. Over en weer worden verwijten gemaakt, die het gesprek en samenwerking onmogelijk maken. Het gaat dan tenslotte enkel om dominantie en onderwerping. We laten christenen van hier aan het woord over de Open Brief (ACW)² vertaald als *Een Gemeenschappelijk Woord*: de theoloog dr. Gerrit Singgih en een reactie van Papua's.

Singgih: dank voor de uitnodiging tot gesprek

De theoloog dr. Gerrit Singgih (Theologische Faculteit van de Universiteit Duta Wacana te Jogjakarta) heeft het verschijnen van de Open Brief van 138 islamitische leiders en intellectuelen ervaren als een verblijdende schok. Liefde als een van de eigenschappen van de islamstaat verrassend in het middelpunt. Dat is nieuw voor hem en staat in tegenstelling tot de steeds sterker wordende indruk dat Indonesische christenen, met name de jongeren, de laatste jaren steeds minder over de liefde van God spreken en steeds meer zijn 'buitengewoonheid', zijn almacht, benadrukken. In het verlengde daarvan ligt het 'machtig' worden van de christenen door de Geest van de Almachtige. Zo worden we als christenen door deze Open Brief (ACW) eraan herinnerd, dat we samen met anderen leren liefde te verstaan.

De Open Brief (ACW) verbindt liefde met vrede en gerechtigheid als bestaansredenen om als christenen en moslims te vertrekken vanuit een gezamenlijke basis. Kennelijk gaat Mohammed terug, mogelijk via inspiratie, naar het Grote Gebod, dat opnieuw bevestigd en universeel is gemaakt door Jezus. Er is een woord dat moslims en christenen samen hebben. Daarom zegt de Open Brief (ACW) is er geen vijandschap van moslims tegen christenen. Moslims en christenen kunnen samen optrekken. Mohammed erkent dat er onder de christenen vrome en oprechte mensen zijn. Vandaar de oproep: "Christenen, zie moslims niet als tegenstanders".

² Zie voor de Open Brief van de 138 moslims www.acommonword.com

De keuze van een uitgangspunt

Dr. Singgih stemt in met de lijn, die de Yale Divinity School in een eerste reactie geeft. Hij zegt: “Ik wordt geraakt door de erkenning van schuld en het verzoek om vergeving gericht aan de islamitische gemeenschap. De westerse christenheid heeft de joden om vergeving gevraagd, vanwege hun kwalijke gedrag in het verleden. Nu lezen we zo’n verzoek gericht aan de moslims. Dit is een juist antwoord gezien de zorg voor de toekomst en voor verzoening in deze wereld. Als er geen verzoek is om vergeving, zal verzoening onmogelijk zijn”.

Singgih benadrukt de grote waardering van de paus voor deze Open Brief (ACW) en de intensieve wijze, waarop de dialoog met de moslims wordt voortgezet via pauselijke organen. De Orthodoxe kerken blijven niet achter met onder andere de uitspraak: “Wij behoren tot één mensheid en één wereld onder één soevereine God”. De Anglicaanse kerk en de Amerikaanse Raad van Kerken zetten eveneens positief in, terwijl kritische kanttekeningen worden gemaakt voor verder gesprek. De Evangelische Wereld Alliantie wijst de Open Brief (ACW) af op grond van de triniteitsleer, terwijl een evangelische groep als de Sojourners deze van harte verwelkomt om samen in de profetische traditie te werken aan vrede en gerechtigheid: Samen met moslims en niet tegen moslims.

Voorstellen van dr. Singgih voor nadere reflectie

1. De schrijvers van de Open Brief (ACW) refereren aan teksten uit het Nieuwe Testament. Dat daagt ons er toe uit als Indonesische christenen om het bijbelse thema Liefde in en vanuit onze context uit te leggen.
2. In de missiologie zijn er twee benaderingen: nadruk op de gezamenlijkheid en nadruk op de verschillen. Deze laatste benadering is in Indonesië aan protestantse kant gevolgd: er is geen enkele gezamenlijkheid. Verlaten is de Gouden Regel van Matteüs 7:12: “Behandel anderen dus steeds, zoals je zou willen dat ze jullie behandelen. Dat is de Wet en de Profeten”. Er is een neiging om meer dan ooit de verschillen te benadrukken en geen Arabische termen meer te gebruiken, ook de naam Allah niet meer. Dat zou Yahweh of Elohim moeten worden. (In Maleisië worden christenen gedwongen om de naam Allah niet langer te gebruiken. Er is een verbod van regeringswege, zodat vele christelijke boeken, zelfs de bijbel in de huidige vertaling niet langer mag worden gedrukt). Onder moslims bestaat eveneens een (groeierende?) stroming om elke gezamenlijkheid af te wijzen en enkel de verschillen te benadrukken. We moeten ons bewust zijn dat deze Open Brief (ACW) niet de gehele islamitische wereld vertegenwoordigt.
3. In de dialoog gaat het om het erkennen en respecteren van verschillen naast het vinden van gezamenlijkheid. De dialoog vraagt veel van ons: het kan niet enkel gaan om samenwerking op horizontaal vlak alsof dat los staat van de verticale relatie met God. Een samenwerkingsdialoog kan niet zonder een levensdialoog. Zo behoort bijvoorbeeld de triniteit tot de levensdialoog van christenen met al hun verscheidenheid. Enkele groepen christenen wijzen de triniteitsleer af: de Tauhid christenen, die de eenheid van God benadrukken. De meesten benadrukken de drie-eenheid. In het gesprek met de moslims blijft het probleem van de triniteit: eenheid en drievuldigheid. Het probleem van overeenkomst en verschil. Dat gaat door de hele dialoog mee. Als je alleen de overeenkomsten benadrukt, kom je op een doodlopende weg en hetzelfde gebeurt, waar enkel de verschillen worden onderstreept.
4. De Open Brief is bijzonder, omdat er alle openheid blijft om vanuit de eigen achtergrond en identiteit te reageren, gezamenlijkheid te erkennen en verschillen te respecteren.

Thema's als liefde en monotheïsme zijn voor velerlei uitleg vatbaar. De Brief legt wijsheid aan de dag en dringt niets op: het zoeken van vrede met de christenen komt niet op een noemer van bijvoorbeeld een zich keren tegen de joden. Singgih zegt: "Integendeel, het Sjema van de joden wordt als erfenis meegenomen. Daarom lees ik deze Brief tegelijk als een uitnodiging aan de joden om in de dialoog mee te doen".

Tot zover de reactie van dr. Gerrit Singgih op de Open Brief (ACW).

Stemmen vanuit Papua

In Papua hebben religieuze leiders (moslims, christenen, rooms-katholieken, hindoes, boedhisten en confucius) een verbond gesmeed om gezamenlijk te werken aan Papua, Land van Vrede. Dit verbond is ontstaan toen elders in Indonesië onlusten en gewelddadigheden uitbraken. Die konden eind vorige eeuw gemakkelijk overslaan van Ambon naar Papua. Daarbij komt dat de Papua's vaak worden gekenmerkt als verraders van de Republiek Indonesië, als separatisten: dus mensen die uit zijn op geweld. Dat is een enorme vertekening van de werkelijkheid. De Papua's hebben 5 februari, de dag dat de twee Duitse zendelingen in 1855 voet aan wal zetten, uitgeroepen als dag van de Vrede en Verzoening. Immers het evangelie is voor de Papua's allereerst de boodschap van de vrede, het achter zich laten van interne oorlogen.

Drie Papua's doen mee in een gesprek tussen christenen uit Indonesië over de Open Brief (ACW) in mei 2009. Zij zijn uitermate verrast en blij met de inhoud van deze brief, die hun verbond voor vrede in Papua kan versterken. De versterking van dat verbond is hard nodig, want sommige moslims van buiten willen hun dominantie vestigen: moslims van de harde lijn. Zij penetreren de Papuase moslimgemeenschappen in Fak Fak en elders om het verbond van Papua Land van Vrede te ondermijnen. Soms lukt dat en worden deze Papua's, die van oudsher moslim zijn, aanhangers van de harde lijn. De twee leden van de Evangelisch Christelijke Kerk in Papua zien de Open Brief als een van de middelen om vrede te versterken. Zij schilderen drie soorten moslims. De moslim Papua's zijn etnisch verwant met de christenen en strijden zij aan zij met elkaar voor gerechtigheid en vrede. Ook zij worden als andere Papua's gemarginaliseerd en gestigmatiseerd. De tweede groep is die van de gematigde moslims van elders komend, die oog hebben voor armoede en onrecht de Papua's aangedaan door het gewelddadig optreden van regeringsapparaat en leger. Sommigen van hen zijn actief in dat verbond van Papua Land van Vrede. De derde groep, waarvan wordt gevreesd dat die groeit in agressiviteit, bestaat uit de mensen van de harde lijn, die de dominantie van de 'zuivere' islam bevechten.

Tenslotte

In deze maand zal er een reactie van een groep Indonesische christenen (waarvan de genoemde Papua's deel uitmaken) verschijnen op de Open Brief (ACW) van de 138. De definitieve versie is onlangs vastgesteld. Wij verzorgen de vertaling: we zullen die niet als rondzendbrief verzenden, maar op verzoek zenden we die reactie toe. Die zal ook voorhanden zijn op de website van Kerk in Actie: www.kerkinactie.nl/folbert

Overigens is het opvallend dat iemand als Singgih zijn vreugde uitspreekt over de uitspraken van de theologen van Yale betreffende de schuldbelijdenis en de vraag om vergeving aan de moslims. Een schuldbelijdenis voor het aangezicht van God lijkt ons niet ongepast, omdat ons koloniale verleden mede het zicht op Jezus als de Gekruisigde, de Kwetsbare, heeft verduisterd. Reformatorisch Dagblad van 30 maart 2000 zegt: "De Nederlandse christenen zijn

medeschuldig aan de moeizame verhoudingen tussen moslims en christenen in Indonesië heden ten dage. Dat heeft de secretaris-generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk, dr. B. Plaisier, uitgesproken voor de Indonesische Raad van Kerken. Tijdens de vijfjaarlijkse assemblee van de PGI (Raad van Kerken) heeft hij zijn verontschuldigen aangeboden voor de erfenis, ‘die tot vandaag de positie van de kerken in Indonesië als een spook achtervolgt in haar relatie tot de islam’.” Laat ons Jezus, in wie we God ontmoeten, de ruimte geven door Hem te leven en te loven, opdat deze spooktraditie van westerse politieke dominantie en agressiviteit definitief achter ons wordt gelaten.

Met hartelijke groet,
Josien en Jaspert

Het werk van Jaspert Slob en Josien Folbert is alleen mogelijk door uw betrokkenheid én financiële ondersteuning. U kunt het werk ondersteunen met een gift op giro 456 Kerk in Actie o.v.v. Josien en Jaspert Slob. Uw bijdrage doet ertoe!

Deze brief is uitgegeven door **Kerk in Actie**, Postbus 456, 3500 AL Utrecht. Giro 456, Kerk in Actie, Utrecht. Adreswijzigingen (voor zover de brieven verstuurd zijn door het Landelijk Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland) doorgeven aan de Servicedesk, tel. 030-880 14 56, email: servicedesk@kerkinactie.nl. S.v.p. de codes vermelden die op de envelop staan. Op aanvraag kan de rondzendbrief ook per email gestuurd worden.